

УДК 81:378.147

Ф27

Фатєєва В. Г.

старший викладач кафедри сучасних мов, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), vgfateeva@gmail.com

Гресь А. А.

старший викладач кафедри сучасних мов, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), stasja555nga@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У статті проаналізовано особливості формування навичок монологічного мовлення на кожному з етапів навчального процесу. Підкреслюється необхідність набуття вмінь монологічного мовлення у іноземних студентів. Надаються приклади вправ, які розвивають навички монологічного мовлення.

Ключові слова: *іноземні студенти, монологічне мовлення, формування комунікативних навичок, етап навчального процесу, послідовність висловлювання.*

Навчання іноземних студентів є одним з важливих чинників становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору. Протягом останніх чотирьох років зросла кількість зауважень з боку іноземних партнерів щодо якості навчання їх громадян в Україні та рівня здобутих ними знань. Міністерство освіти і науки розробляє низку заходів для виправлення наявної проблеми. Такою звісткою поділилася міністр освіти і науки України на міжнародній конференції «Актуальні питання навчання іноземців в Україні у 2017–2018 навчальному році». Лілія Гриневич стверджує, що Україна має унікальні умови для залучення до навчання іноземних студентів. Саме тому покращення умов та підвищення якості навчання іноземців є одним із важливих пріоритетів Міносвіти.

На сьогоднішній день в українських вищих навчальних закладах навчається близько 49 тис. іноземних громадян зі 130 країн світу. Більшість іноземних студентів вивчає в Україні або медицину, або інженерно-технічні спеціальності. За останні роки зростає попит на економічні та юридичні спеціальності. Отже, впевнено можна констатувати, що найбільше число іноземних студентів обирає нефілологічні вищі навчальні заклади України. Але оскільки основний акцент в нефілологічних вищих навчальних закладах робиться на професійно-орієнтовані дисципліни, українській/російській мовам приділяється недостатньо уваги, хоча для іноземних студентів ці мови є не тільки навчальними предметами, а й освітніми дисциплінами, засобом всебічного розвитку упродовж життя та провідником майбутніх фахівців у їх становленні як професійних особистостей.

Викладачі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, навчаючи іноземних студентів російській та українській мовам, приділяють особливу увагу формуванню комунікативних навичок, а саме монологічному мовленню, яке є найпоширенішою формою спілкування у сфері навчально-професійної діяльності. Над дослідженням цього питання працюють такі учені-методисти як Є. М. Верещагін, Н. І. Ушакова, І. М. Драб, В. Л. Скалкін та ін.

Висвітлення особливостей розвитку мовної підготовки іноземців є невід'ємним складником державної Концепції мовної освіти та ґрунтується на основних положеннях Конституції України і законах України «Про освіту». Метою даної статті є дослідження особливостей формування навичок монологічного мовлення у іноземних студентів та важливості набуття студентами монологічних умінь у процесі вивчення регіональної мови.

Монологічне мовлення – це підвищене навантаження на пам'ять та мислення людини. Воно вимагає уміння логічно, послідовно і ясно викладати свої думки. Без володіння мовною базою іноземний студент не зможе висловити свої думки у формі монологічного мовлення. Для монологічного мовлення характерним є передавання інформації, тому важливі зв'язність, тематичність, послідовність та безперервність висловлювання. Монологічне мовлення має бути ретельно запланованим та добре структурованим.

Мовна освіта іноземців відповідає основним етапам навчального процесу:

– початковий етап (підготовчий факультет / відділення, навчання на якому є складовою вищої освіти для іноземних громадян в Україні, або початкова мовна підготовка іноземних магістрантів, стажистів, аспірантів);

– основний (поглиблений) етап підготовки іноземних студентів (I-III курси навчання у вищих навчальних закладах);

– завершальний етап (IV курс ВНЗ – останній рік навчання на рівень бакалавра і V-VI курс навчання – за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра).

Метою підготовки іноземних студентів на початковому етапі є формування професійно-мовленнєвої компетентності на такому рівні, який дозволить здійснювати професійне спілкування на етапі фахової підготовки. Вже на початку навчання регіональній мові необхідно формувати вміння монологічного мовлення. Виступаючи в ролі мовця, студент має бути здатним виконувати серії послідовних видів діяльності. Він повинен планувати, формулювати та вимовляти повідомлення. На заняттях з початківцями монологічні вислови чітко координуються викладачем. Застосовуються такі види роботи як переказ тексту або короткі висловлювання за змістом тексту. Головне на цьому етапі є стимулювання використання вивченого матеріалу в певних мовних ситуаціях. Тому потрібно практикувати зі студентами невідготовлені монологи, навіть дуже короткі та прості.

На основному та завершальному етапах підготовки іноземні студенти повинні володіти наступними типами монологічних висловлювань: опис, роздум, розповідь (повідомлення). Для повідомлення характерна хронологічна послідовність, для опису – фактологічна, а для розповіді – сюжетна. Такий характер мовлення вимагає від студентів відповідних умінь.

У рамках монологу-опису студенти мають повідомлювати про різноманітні аспекти свого повсякденного життя, описувати та порівнювати предмети, події та явища. Під час монологу-роздуму студенти повинні вміти зробити задалегідь підготовлене повідомлення пояснюючи основну ідею, думку; висловити своє ставлення до того, що відбувається; зробити припущення до розвитку подій; конкретизувати свою точку зору з важливого питання або існуючої проблеми; погодитись або заперечити думки співрозмовника. У

рамках монологу-розповіді студентам необхідно вміти кратко передавати зміст прочитаного, робити короткий підготовлений публічний виступ, передавати зміст новин, інтерв'ю, повідомлень, фільмів, виражаючи свою думку, наводячи аргументи та надаючи коментарі; висловлюватись без підготовки на соціально-побутові, академічні та професійно-орієнтовані теми у рамках вивченого матеріалу; робити розгорнуте висловлювання на пройдені теми та усні повідомлення відходячи від запланованого тексту.

У зв'язку з вимогами державного іспиту у студентів іноземців, вивчаючих регіональну мову в НУК по закінченні IV курсу тривалість монологічного мовлення становить від 3 до 5 хвилин залежно від типу монологу та часу, відведеного на підготовку.

Вимоги до монологічного мовлення збільшуються з подоланням кожного наступного етапу. Викладачі повинні на кожному етапі навчання іноземної мови стимулювати студентів до спонтанного та вільного висловлювання своїх думок.

Монологічне мовлення розвивається за допомогою різних видів мовленнєвих вправ:

1) з опорою на питання: з'єднання чи роз'єднання речень, трансформація фраз, розширення чи заміна речень, повідомлення-опис, оцінка прочитаного або прослуханого;

2) без опори на питання: складання логічно-синтаксичної схеми послідовності фраз, опора на ситуацію, опора на текст або наочність.

Дуже корисними техніками у стимулюванні монологічного мовлення є: опис таблиць, статистик; зміна перспективи (доповідь з іншої перспективи); вправи-продовження (кожен наступний студент продовжує попередній текст).

Слід зауважити, що навчання монологічному іншомовному мовленню сприяє формуванню у студентів навичок та вмінь виражати свої думки, дозволяє активізувати їх пізнавальну та самостійну діяльність, розвиває в них навички ситуативного та творчого мислення. Викладач мовної підготовки стає для іноземного студента на всіх етапах його професійної підготовки надійним помічником і координатором.

Таким чином, при формуванні навичок монологічного мовлення у іноземних студентів перед викладачами постають наступні задачі: на підготовчому етапі – допомогти студентам міцно засвоїти й закріпити мовний матеріал за темою; навчити висловлювати одну завершену думку; об'єднувати декілька фраз. На основному етапі – навчити студентів висловлювати думку з достатньою швидкістю, без непотрібних пауз між фразами і реченнями та надати мовленню послідовного і логічного характеру. На завершальному етапі – навчити створювати монолог текстового рівня, автоматизувати вміння монологічних висловлювань. На цьому етапі здійснюється розвиток умінь виражати своє особисте ставлення до фактів чи подій, формулювати критичну оцінку, міркувати, аргументувати, тому дуже важливим є формування самостійності мислення студентів іноземців.

У зв'язку з тим, що останнім часом у мовній підготовці все більшого значення набуває комунікативна направленість, виникає потреба у зміні підходів до викладання мови, а саме до: оновлення державних нормативних документів щодо мовної підготовки іноземців, навчально-методичної літератури, упровадження новітніх інформаційних технологій, підготовки фахівців для забезпечення мовної освіти іноземців, удосконалення професійної майстерності викладачів, планомірного та цілеспрямованого керування мовною освітою, залучення громадських організацій до розв'язання проблем формування мовної культури.

Література

1. Скалкин, В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи / В. Л. Скалкин. – К. : Ленвит, 2004. – 248 с.
2. Драб, І. М. Комплекс вправ для навчання іншомовного професійного мовлення студентів-економістів / І. М. Драб // Іноземні мови. – 2003. – Вип. 2. – С. 17–23.
3. Ніколаєва, С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва, О. М. Шерстюк // Іноземні мови. – 2001. – Вип. 1. – С. 50–58.

4. Ушакова, Н. И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы / Н. И. Ушакова. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2009. – 263 с.

References

1. Skalkin V. L. Osnovy obucheniya ustnoi inoyazichnoi rechi [Basics of teaching foreign language speaking]. Kyiv, Lenvit Publ., 2004. 248 p.

2. Drab I. M. Kompleks vprav dlia navchannia inshomovnoho professiinoho movlennia studentiv-ekonomistiv [A set of exercises to teach foreign professional speaking of students-economists]. Inozemni movy – Foreign languages. 2003, issue 2, pp. 17-23.

3. Nikolaieva S. Yu., Sherstiuk O. M. Suchasni pidhody do vykladannia inosemnykh mov [Modern approaches to foreign language teaching]. Inozemni movy – Foreign languages. 2001, issue 1, pp. 50-58.

4. Ushakova N. I. Uchebnik po yazyku obucheniya dlya inostrannyih studentov v rusle sovremennoy obrazovatelnoy paradigmy [Textbook for language teaching of foreign students according to modern educational paradigm]. Kharkiv, KhNU named after V. N. Karazina Publ., 2009. 263 p.

Fatieieva V. H., Senior Instructor of the Department of Modern Languages, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), vgfateeva@gmail.com

Hres A. A., Senior Instructor of the Department of Modern Languages, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), stasja555nga@gmail.com

Peculiarities in formation of monologic speaking skills in teaching international students

Peculiarities of monologic speaking formation in teaching international students have been analyzed. The necessity of communicative skills development at each stage of the educational process has been emphasized. The examples of exercises for developing monologic speaking skills have been proposed.

Keywords: *international students, monologic speaking, the formation of communicative skills, the stage of the educational process, sequence of speaking.*

Фатеева В. Г., старший преподаватель кафедры современных языков, Учебно-научный гуманитарный институт Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), *vgfateeva@gmail.com*

Гресь А. А., старший преподаватель кафедры современных языков, Учебно-научный гуманитарный институт Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), *stasja555nga@gmail.com*

Особенности формирования монологического говорения у иностранных студентов

В статье проанализированы особенности формирования навыков монологического говорения на каждом этапе учебного процесса. Подчеркивается необходимость приобретения умений монологического говорения у иностранных студентов. Приводятся примеры упражнений, которые развивают навыки монологического говорения.

Ключевые слова: *иностранцы студенты, монологическое говорение, формирование коммуникативных навыков, этап учебного процесса, последовательность высказывания.*